

Taal
STUK
ken

Taal STUK René Appel ken

Alles over het Nederlands van nu

Ambo|Anthos
Amsterdam

Voor Anne Coos

Inhoud

‘Als we kijken, dan zien we...’ 13

Omslachtig taalgebruik

‘Oh, mijn God, dat is echt superchill.’ 18

De taal van vlogsters

‘En nu opzouten! Marjon wees haar man de deur.’ 23

Opzouten, opsodemieteren, enzovoort

‘Met de kids is alles kits.’ 25

Nederengels

‘Vuile leugenaar!’ ‘Jij ben een vuile leugenaar!’ 27

Ruzies voor De Rijdende Rechter

‘Ik heb verwachtingen die mijn vraag naar jou toe bepalen.’ 39

Voorzetselveranderingen

‘Nog een ogenblik geduld alstublieft.’ 49

Ogenblikken en momenten

‘Als we kijken, dan zien we...’

Omslachtig taalgebruik

Minister voor Medische Zorg en Sport Tamara van Ark krijgt in december 2020 de volgende vraag voorgelegd: ‘Als we nu al de reguliere zorg moeten afschalen, hoe groot is dan de kans dat dat ook voor de andere zorg gaat gebeuren?’ Even tussendoor: er is in Nederland nog nooit zoveel op- en afgeschaald als in de coronaperiode. Maar goed, dit was het antwoord van de minister:

13

Wat we nu zien met de maatregelen van de lockdown die we genomen hebben en het perspectief wat we dan hebben op hoge besmettingscijfers maar daarna hopelijk verlichting en dat die dan door gaat werken in de ziekenhuizen en de intensive care, dan zien we dat we wel een aantal weken bezig zijn voordat we ook daar de piek hebben bereikt.

Zeer omslachtig en ook tamelijk onbegrijpelijk is de reactie van de minister. Ze had haar antwoord uiteraard moeten beginnen met iets als ‘De kans dat ook de spoedeisende zorg moet worden afgeschaald is groot, want... enzovoort’, maar ze opent met ‘Wat we nu zien...’ Net als veel andere taalgebruikers begint Van Ark graag met zo’n meestal volstrekt overbodige en slechts voor

complexiteit zorgende frase. In hetzelfde interview zegt ze ook: ‘We zien toch met elkaar dat het aantal besmettingen enorm is toegenomen.’ Waarom niet veel simpeler? ‘Het aantal besmettingen is enorm toegenomen.’ Of de coronacrisis per definitie leidt tot omslachtig taalgebruik is niet waarschijnlijk, maar ook Diederik Gommers, voorzitter van de Nederlandse Vereniging van ic’s, maakt zich er nogal eens schuldig aan. Hij is vaak te gast bij praatprogramma’s, zeker in het begin van de pandemie. Zo zegt hij een keer: ‘Ik denk dat we zien dat we voor het eerst aan het dalen zijn.’ ‘Ik denk...’ en ‘we zien...’ zijn volstrekt overbodig. ‘De besmettingscijfers zijn voor het eerst aan het dalen.’ Dat was de ‘kale’ boodschap die hij over wilde brengen.

Naast de constructie met ‘we zien...’ of ‘zien we...’ komen ook ‘je ziet...’ en ‘zie je...’ veelvuldig voor. In het tv-journaal gaat het over de btw over groente en fruit, die volgens sommigen veel lager moet of zelfs zou moeten verdwijnen. VVD-kamerlid Rudmer Heerema geeft commentaar: ‘Op dit moment zie je al dat groente en fruit in de winkel, bijvoorbeeld een appel, goedkoper is dan een Marsreep.’ Waarschijnlijk is Heerema de enige die dit heeft waargenomen, maar toch generaliseert hij dat via ‘zie je...’. Nog een voorbeeld uit een ander ‘corona-interview’: ‘Je ziet ook dat de opkomst van de mensen die zich konden laten vaccineren lager is geworden.’

Het kan allemaal nog veel omslachtiger. In een gesprek in een praatprogramma antwoordt advocaat Gerald Roethof op een vraag over een zogenaamde kluisverklaring die zijn cliënt heeft afgelegd: ‘Laat het me zo zeggen. Waar het om gaat is dit. Wat je heel vaak ziet gebeuren tegenwoordig, het zwijgrecht staat onder druk.’ Het simpele antwoord zou uiteraard zijn ge-

weest: ‘Tegenwoordig staat het zwijgrecht onder druk.’ Maar Roethof heeft drie overbodige en dus omslachtige zinnestukjes nodig voor hij tot de kern van zijn antwoord komt.

Populair zijn ook constructies met ‘We weten...’, vaak gebruikt door wetenschappers, dus ook door virologen, zoals Marion Koopmans. Haar werd het volgende gevraagd over de zogeheten Britse variant van het coronavirus: ‘Elf gevallen weten we nu (in Nederland, RA). Valt het nou mee of is dit alleen maar het topje van de ijsberg, denkt u?’ Dan luidt het antwoord:

15

Wat we in ieder geval weten, is dat zien we in de hele wereld, dat waar daar nu gezocht wordt... Eh, dat deze variant gevonden wordt, vaak is dat bij mensen die uit Engeland komen of contacten daarvan, dus dat is te verwachten en een enkel geval zoals we dat in Rotterdam nu zien, zie je ook dat er wat verspreiding is en dat is waar we nu wel op bedacht zijn.

Koopmans begint dus niet eens met ‘We weten dat...’, maar maakt het nog moeilijker voor zichzelf door te beginnen met ‘Wat we in ieder geval weten, is dat...’ Dan moet ze wel volgen met een bijzin. Om alles nog gecompliceerder te maken voegt ze ook nog twee keer ‘we zien’ toe. Aan het eind weten tv-kijkers nog niet echt waar ze aan toe zijn. Was er nu wel of niet sprake van een topje van de ijsberg? Misschien kon Koopmans geen eenduidig antwoord geven op die vraag, en zocht ze daarom haar redding in dit verbale wangedrocht. Een ontwijkende politicus had het haar niet kunnen verbeteren.

Aura Timen van het RIVM was tijdens de coronacrisis ook vaak op de televisie. Als haar wordt gevraagd naar de verwach-

te toename van besmettingen in verband met de dreigende mutaties van het coronavirus, zoals de ‘Britse variant,’ reageert ze als volgt:

16

Wat we wel zien is dat de komende weken kunnen we niet met een enorme precisie zeggen of dat begin maart is of eind februari of medio maart, maar in ieder geval de komende weken verwachten we een toename in het aantal meldingen die ook zal doorzetten in het aantal opnames in het ziekenhuis, maar ook op de ic.

Waarom begint Timen haar antwoord niet simpelweg met de verwachting uit te spreken dat het aantal meldingen zal toenemen, enzovoort? Ze maakt het zichzelf moeilijk. Er is misschien maar één excuus voor haar beginfrase, namelijk dat het als een automatisme functioneert, iets betekenisloos waarmee je als spreker altijd kunt beginnen, zodat je nog even tijd hebt om na te denken hoe je verder wilt antwoorden.

Viroloog Ab Osterhaus, ja, alweer iemand uit de (op politici na) meest geciteerde beroepsgroep in 2020 en 2021, is ook een liefhebber van constructies met ‘kijken’ of ‘zien’, zoals in: ‘Als je kijkt hoe we het doen ten opzichte van België, dan hebben wij dat (de tuinentra, RA) nog steeds open.’ En in: ‘In de zestiger jaren werden er per jaar niet meer dan tien-, twintigduizend gevallen van ernstige knokkelkoortsinfecties gemeld en we zien dus nu in de afgelopen jaren dat het er al meer dan een miljoen per jaar geworden zijn.’ Radiopresentator Sven Kockelman zegt niet: ‘Bij de Oosterburen hebben ze het alweer over

een absolute lockdown’, maar: ‘Als je kijkt naar de Oosterburen, daar hebben ze het alweer over een absolute lockdown.’ Minister van Landbouw Carola Schouten zegt niet: ‘Er melden zich op dit moment voldoende bedrijven (om zich te laten uitkopen, RA)’, maar: ‘Op dit moment zien we dat voldoende bedrijven zich melden.’ Columnist Rosanne Hertzberger schrijft niet: ‘De huidige vaccinmarkt is in handen van vier grote spelers’, maar: ‘We zien dat de huidige vaccinmarkt in handen is van vier grote spelers.’

17

Als je kijkt dan zie je over het algemeen iets, dat leidt dus vaak tot constructies waarin beide werkwoorden voorkomen, zoals in het volgende citaat, opgetekend uit de mond van minister van vws Hugo de Jonge, die ook nog eens een (overbodig) synoniem van ‘tien jaar’ geeft: ‘Als je kijkt naar wat er de komende tien jaar op ons afkomt, het komende decennium, dan zie je dat migratie ongelooflijk toeneemt.’ Waarom niet veel simpeler? Bijvoorbeeld: ‘De komende tien jaar zal migratie ongelooflijk toenemen.’

Weermannen en weervrouwen op de televisie kijken veel en zien ook van alles, bijvoorbeeld Marc Verhoef: ‘Kijken we naar de radarbeelden dan kunnen we zien wat er nu gaande is en dan zien we dat er her en der over het land nog wat neerslag valt.’ Ook collega Willemijn Hoebert is een liefhebber van de kijken-zien-combinatie (of ‘kijken-zien-combi’ om het wat moderner te formuleren): ‘Als we kijken naar het radarbeeld dan zien we daar wat neerslag op,’ en: ‘Als we verder kijken naar morgen dan zien we morgen ook af en toe wat sneeuwvlokjes vallen.’ Daar was geen speld tussen te krijgen. Iedereen die keek, kon het zien.

‘Oh, mijn God, dat is echt superchill.’

De taal van vlogsters

- 18 ‘Goedemorgen, het is zaterdag en het is nu kwart over negen. Ik heb me even aangekleed. Ik heb een trui aan van (merknaam) en dat is van een winkel in Rotterdam van (naam) en ze hebben een eigen label en op de achterkant hierop zie je zo (merknaam). Ik vind het heel vet en ik heb gister een superleuke legging binnengekregen van (merknaam). Dat is deze. Ik heb niet m’n make-up opgedaan want ik heb vandaag een shoot samen met Anna. Wordt superleuk. Maar ik moet nu uit huis. Het regent. Kutweer.’

Dit zijn de openingszinnen van een nieuwe vlog van een van de bekendste vlogsters van Nederland, Monica Geuze. Een collega begint met: ‘Hi guys, super gedoucht, kijk naar een nieuwe video en ik heb weer een video die jullie altijd erg leuk vinden, dus daar zijn we weer.’ Een ander begint simpel met: ‘Hoi, welkom in de nieuwe week.’ Weer een ander: ‘Goeiemorgen, het is maandag en ik eet de overgebleven pannenkoeken van gisteren. Ik vind dat zo chill.’

Afgezien van andere kenmerken, valt het gebruik van *super* op. In de wereld van vlogsters is er ontzettend veel *super*: ze zijn *superexcited*, *superblij*, *superenthousiast* of *superbenieuwd*; dingen zijn *superfijn* en vooral ontzettend vaak *superleuk* – het woordje

leuk wordt zeer frequent gebruikt. Soms zijn dingen ook *mega*, en vlogsters kunnen dus *megabnieuwwd* zijn, het gaat *me gasnel* of iemand moet *mega* nodig tanken. *Mega* komt ook voor in *mega-unboxing*; het uitpakken van spullen of cadeautjes voor influencers heet in die wereld *unboxen* en als er dus heel veel moet of mag worden uitgepakt, is dat een kwestie van *mega unboxen*.

Naast *super* en *mega* is het woordje *zo* een andere ‘versterker’: ‘Die jas zit *zó* chill’, ‘Ik heb een jas van (merknaam) aan, *zó* leuk’, ‘Ik hoop *zó* dat het lekker is’, ‘Ik hou er *zó* van dat dit soort grote merken met veganistische producten komen.’ Dat gebruik van *zó* is geleend van het Engels. Vlogsters vinden vooral kleren ook vaak *so nice* en op foto’s zijn kleine kinderen of poedeltjes *so cute!*. Inderdaad met een uitroepteken, want met *zo*’n uitroepteken worden dergelijke frases ook uitgesproken. *Super*, *mega* en *zó* lijken traditionele versterkende bijwoorden als *ontzettend*, *geweldig* of *verschrikkelijk* vrijwel volledig te hebben verdrongen in de vlogstertaal.

Engels

Hierboven komen al veel Engelse woorden voor en dat is geen toeval: in het algemeen is de taal van vlogsters doorspekt met Engels. Hier een kleine greep uit het aanbod, eerst de losse woorden:

- Dat is ook een beetje pathetic.
- Zeg maar, het lijkt me heel awkward om zomaar beelden te gaan schieten of whatever.

- Dit is super awkward. ('Awkward' is heel populair; het Nederlandse equivalent 'ongemakkelijk' hoor je nooit.)
- Het is nu halfzes, waar the fuck kan je eten?
- Het is kwart voor zes, fucking lekker.
- Ik moet nog fucking veel doen.
- Ik heb mijn oude camera terug en daarom is dit beeld crappy as fuck.
- Mensen vinden het gewoon leuk om in iemands leven te creepen.
- Echt niet normaal, ik ben zo satisfied nu.
- Ik had een slechte ochtend, maar ik merk nu na de video dat ik helemaal chill ben. (*Chill* wordt veel gebruikt, en het kan veel betekenissen hebben, onder andere: lekker, gezellig, leuk. Daarnaast kun je ook 'lekker chillen op het strand', dus je lekker ontspannen op het strand. *Chill* heeft andere varianten uit de Nederlandse jongeren- of straattaal bijna volledig verdrongen, dus hoor je nog maar zelden uit de mond van vlogsters een woord als *vet* en *cool*. Traditionele synoniemen zoals *te gek* en *gaaf* komen in het geheel niet voor in de taal van vlogsters.)
- Oh, nice, dit! (*Nice* is de laatste jaren, net als *cute* zeer populair geworden, vooral onder jonge vrouwen.)
- Doe 's normaal, man, idiot!
- Holy Moly (als uitroep van verbazing).
- Kijk, hoe pretty dit is, wat Yoko heeft gedaan.
- (Over pizza.) Het blijft deeg, tomatensaus en eigenlijk basically gegrilde groente erop.
- Dit is echt de mooiste aankoop die ik mijn hele leven heb gehad. Period.
- Het is gewoon weird.
- Nou, dit is mijn everyday look.

Soms worden er ook hele zinnen of frases overgenomen uit het Engels:

- It's my lucky day.
- Okay, ready for the diary?
- (Ik ben zo benieuwd wat ze bedacht hebben.) I wanna know.
- We gaan gewoon de foto plaatsen, dus let's do it.
- Good morning, film. I got a new camera.
- Ik ben de hele week al vroeg op. I am done.

21

Opvallend is dat er weliswaar veel Engels wordt gebruikt, maar dat de uitdrukking 'Oh, my God' uit het Amerikaans-Engels vaak wordt vernederlandst tot 'Oh, mijn God': 'Oh, kijk nou, oh, mijn God', 'Oh, mijn God, heb je deze al gezien?'

De toon en de woorden

Vlogsters praten nogal eens op een enigszins gekwelde toon, alsof het maar verschrikkelijk is al dat vloggen, al dat uitpakken van cadeautjes, al die zelf gezochte aandacht. Daarom praten ze af en toe ook op een slepende manier (en dat verschilt aanzienlijk van meeslepend), waarbij vooral de laatste lettergreep van een zin lang en lijzig wordt aangehouden, zoals in: 'Vandaag is het dinsdááááág', 'Ik heb er geen zin in. Ik weet niet waarom ik dit zèèèèg, maar het is wel tijjijijid.'

Veelgebruikte woorden zijn *hilarisch* en *bizar*: 'Dit is hilarisch', 'Het was gewoon bizar'. Als er iets kapot valt, zegt een vlogster: 'Ik word helemaal gek!' Al die extreme woorden of ex-

treme gevoelens worden vaak gecompenseerd met het woordje ‘gewoon’:

- Toeristen in Amsterdam, ga niet fucking fietsen, het is gewoon gevaarlijk.
- Ik ben er gewoon superenthousiast over.
- Toen dachten we hoe cool zou het zijn als we gewoon een soort van zoenend op de cover zouden staan.

22

Een populair woord onder vlogsters is ook *echt*, alsof ze impliciet duidelijk willen maken, dat ze niet in een namaakwereld leven waarin het vooral gaat om het tegen betaling aanprijzen van verschillende producten, en dat ze menen wat ze zeggen. (En dat ze echt menen wat ze zeggen; zo zouden ze het zelf vermoedelijk formuleren.) Een kleine selectie:

- Ik vind deze echt zo chill, ik ben echt zo blij met deze aankoop, beste aankoop ooit (die natuurlijk wordt vergoed, RA).
- Echt niet normaal, ik ben zo satisfied nu. Ik ben echt ontzettend blij.
- En nu ben ik echt megabnieuwwd naar die laatste.
- Het was echt fantastisch, het was echt een van mijn lievelings-shoots.
- Ik heb gewoon echt zin in een lekker broodje.

Vaak *gewoon* en *echt* in een wereld die voor veel mensen tamelijk ongewoon en onecht aandoet.

‘En nu opzouten! Marjon wees haar man de deur.’

Opzouten, opsodemieteren, enzovoort

In Tommy Wieringa’s boekje over de relatie tot zijn moeder *Totdat het voorbij is* staat de volgende zin: ‘Daarbij kwam, denk ik, dat ze me tijdens de les niet kon terechtwijzen omdat er anderen bij waren, zodat ze haar machteloze woede tot ’s avonds had moeten opzouten.’ *Opzouten*, in de hier gebruikte betekenis – ‘opkroppen (van gevoelens)’ – kom je niet vaak meer tegen, evenmin in de oorspronkelijke, letterlijke betekenis, ‘in het zout leggen, om etenswaren voor bederf te bewaren’.

23

Tegenwoordig wordt *opzouten* vooral gebruikt in de betekenis ‘wegwezen’ en dan ook nog in de gebiedende wijs: *Opzouten!* Een kop in *De Telegraaf* luidde: ‘En nu opzouten! Marjon wees haar man de deur.’ In augustus 2020 hingen boze boeren van de Farmers Defence Force spandoeken op, gericht tegen Carola Schouten, minister van Landbouw: ‘Schouten Opzouten’.

Het *Woordenboek der Nederlandsche Taal* vermeldt in 1904 deze relatief nieuwe betekenis nog niet. Hoe zou die zijn ontstaan? Alleen via een ingewikkelde redenering is die te herleiden tot ‘in het zout leggen’, zoals: wanneer je dat gedaan hebt, kun je weggaan, want het eten blijft goed. Volgens een andere verklaring is *opzouten* afgeleid van *absoute*, het rituele afscheid van een overledene bij een rooms-katholieke uitvaartmis. Mis-

schien klopt dit, maar het lijkt vooral een ernstig en mogelijk ongepast profaan gebruik van een begrip uit de katholieke liturgie.

Opzouten ('in het zout leggen', 'opkroppen') is een overgangelijk werkwoord. Voor de leek: een werkwoord waar een lijdend voorwerp bij hoort, zoals bij *opzouten*: vlees of *ergernis*, terwijl het in de betekenis van 'wegwezen' juist *onovergangelijk* is; er kan nooit een lijdend voorwerp bij. 'Marjon zoutte haar vriend op' in de betekenis 'Marjon wees haar vriend de deur' is onmogelijk. Dat maakt het nog minder waarschijnlijk dat het nieuwe *opzouten* is afgeleid van het oude.

Opvallend aan *opzouten* ('wegwezen') is verder nog dat het vrijwel alleen voorkomt als heel werkwoord, terwijl in andere betekenissen de twee delen wel gescheiden kunnen worden, bijvoorbeeld in 'Al haar rancune zoutte ze jarenlang op' en 'Na eerst de boontjes te hebben gedopt, zoutte hij het vlees op'. Veel mensen zal 'Zout nou eindelijk eens op!' of 'Na lang aandringen zoutte hij ten slotte op', vreemd in de oren klinken.

Hoe het ook zij, *opzouten* heeft zich een plaats verworven in het rijtje *opsodemieteren*, *oprotten*, *oplazeren*, *ophoepelen*, *opflikkeren*, *opkramen* (Vlaams), *opduvelen* en *opdonderen*, waar recentelijk *optiefen* nog aan is toegevoegd. Verder heeft de taalgebruiker uiteraard ook *wegwezen* tot zijn beschikking en sinds enige tijd de leenwoorden *moven* en *fuck off*, alsof het Nederlands onvoldoende mogelijkheden biedt. En in Amsterdam, maar ook elders, kun je nog altijd uitroepen: 'Wieberen, jij!'

‘Met de kids is alles kits.’

Nederengels

Hij vond het leven op het booreiland ontzettend boring.
Het schijnt dat hij steeds loopt te shinen met zijn nieuwe vriendin.

Met die gladde boots ging hij onderuit op het dek van de boot.
Tsjilpende mussen vindt ze om een of andere reden ontzettend chill.

De culinaire site met onder meer het exclusieve gehaktrecept werd gehackt.

Ze boomden nog een tijd door over de booming economie.
Tussendoor dropte ze toen wel dat ze drop enorm vies vond.

De uitgever was niet content met de geleverde content.
Globaal waren ze het wel eens over ontwikkelingen in de globale economie.

Grote stapels van het magazine waren blijven liggen in het magazijn.

De policy ten aanzien van de reorganisatie van de politie is sterk gewijzigd.

De commercial die dat reclamebureau heeft gemaakt, is absoluut niet commercieel genoeg.

Ik vond het te link om die link aan te klikken.

Toen hij single was, draaide hij nog vaak EP's en singles.

25

Als je maar steeds goodbye blijft zeggen, ben je niet goed bij je hoofd.

Voor de executie van dat plan zou je in China worden geëxecuteerd.

Van zijn superieuren mocht hij het gewraakte bestand niet deleten; die lieten dat niet toe.

Het bedrijf dat gespecialiseerd was in branding van nieuwe producten werd door brand verwoest.

26 Ik breek met de gewoonte om halverwege een break in te lassen. Ze adresseerde het probleem dat we voor die zending nog niet over alle adressen beschikten.

Hiphopfans hebben veel trek in de nieuwe track van Typhoon. Met de kids is alles kits.

Hij vond de doop van zijn kleine nichtje absoluut niet dope.

What the heck, vroeger kon je hier zo binnen lopen en nu staat er een hek!

Die post op Facebook heeft hij uitgeprint en toen per post naar zijn ouders gestuurd.

Dat zijn zoon dat schimmige handeltje had opgezet, kon hij niet handelen.

In zijn man cave zat hij Keefman van Jan Arends te lezen.

De poging om deze kleine zaal coronaproof te maken, gold als een proef voor andere zalen.

Het is een serieuze man dus hij zal geen serieus geld betaald hebben voor dat grappige schilderijtje.

Hij was bepaald niet outspoken over het feit dat ze tijdens die nachtelijke tocht wel het een en ander wilden uitspoken.

Ze stelde twee mogelijke data voor waarop de verzamelde data over de besmettingen absoluut moesten zijn verwerkt.

‘Vuile leugenaar!’ ‘Jij ben een vuile leugenaar!’

Ruzies voor De Rijdende Rechter

Twee buren, een man en een vrouw, hebben een conflict met elkaar over een schutting in de tuin. Ze voeren een gesprek, eerder te karakteriseren als een woordenwisseling, over hun probleem:

27

VROUW: Ik was er niet bij toen-ie aan het maken was.

MAN: Ja, wel hoor.

VROUW (nadrukkelijk): Ik was er níét bij toen-ie aan het maken was.

MAN: Hoe moet ik dan de tuin uit komen?

VROUW: Sta niet zo te liegen, man, anders krijg je een klap voor je hersens van mij.

MAN: Hoe moet ik die tuin uit komen dan?

VROUW: Ach, ga weg, gooi die deur alsjeblieft dicht.

MAN: Nee, hoe moet ik dan die tuin uit komen?

VROUW: Leugenaar. Echt! Ik geef je dadelijk een teringklap boven op je muil.

Deze dialoog is afkomstig uit het tv-programma *Mr. Frank Visser doet uitspraak*, waarin net als in het vergelijkbare, al langer bestaande *De Rijdende Rechter* burgers een klacht over een an-

dere burger voorleggen aan een officieuze, maar wel juridisch geschoolde rechter. In vrijwel alle gevallen gaat het om een conflict waar de klagers (meestal burens) al jarenlang hopeloos in verward zijn. De meeste ruzies betreffen geluidsoverlast, erfgronden, recht van overpad, kadastrerlijnen, schuttingen en andere bouwsels. Een enkele keer is er een kwestie aan de orde als ‘gluren bij de burens’ of een slecht passende bruidsjurk, die het decolleté op een verkeerde manier doet uitkomen, waardoor de spreekwoordelijke Mooiste Dag in het leven van de bruid volledig en voor altijd is verpest.

Behalve amusant – beide programma’s trekken al jaren vele kijkers – zijn deze tv-‘rechtszaken’ ook in talig opzicht interessant. Want wie het taalgebruik van ruzies wil analyseren, loopt tegen het probleem aan dat er maar weinig taal materiaal beschikbaar is dat zich leent voor onderzoek. Ruzies spelen zich immers meestal af in de privé sfeer. Maar de televisie biedt uitkomst: dankzij *De Rijdende Rechter* en *Mr. Frank Visser doet uitspraak* zijn er tientallen, vaak ‘sappige’ voorbeelden van dit specifieke gespreksgenre.

Ongeschreven regel

Wanneer mensen met elkaar in gesprek zijn, doen ze dat volgens een belangrijke, ongeschreven regel. Het ‘coöperatieprincipe’ noemen Hanneke Houtkoop en Tom Koole dat in hun boek *Taal in actie. Hoe mensen communiceren met taal*. Taalgebruikers nemen bij de interpretatie van taaluitingen aan dat de ander zich coöperatief gedraagt. Daar voegen de twee auteurs